

Türkiye Mobilya Endüstrisi'nde Kullanılan Yatırım Teşviklerinin Analizi

Taner Okan

İ.Ü. Orman Fakültesi, 34473, Bahçeköy-İstanbul

Tlf: 0212 226 11 13/25305, Faks: 0212 226 11 13, e-posta: tokan@istanbul.edu.tr

Kısa Özet

Bu çalışmada, 1980-2005 yılları arasında Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü tarafından “Orman Ürünleri” konusunda düzenlenen yatırım teşvik belgeleri kapsamında “Mobilya Üretimi”, “Büro Mobilyası İmalatı” ve “Mobilya ve Lambri” alt sektörleri analiz edilmiştir. Bu alt sektörler için düzenlenen yatırım teşvik belgeleri sabit yatırım, istihdam, döviz kullanımı ve bölgeler itibarıyla dağılımı açısından irdelenmiştir.

Türkiye’de Orman Ürünleri Endüstrisi konusunda en fazla yatırım teşvik belgesi Mobilya Endüstrisi alt sektörü için düzenlenmiştir. Orman Ürünleri Endüstrisinde yatırım teşviklerinden en fazla Karadeniz Bölgesi yararlanmaktayken, Mobilya Endüstrisinde İç Anadolu Bölgesi ilk sırada yer almıştır. Diğer yandan, ülke ekonomisinde yaşanan ekonomik krizlerin yatırım teşviklerinin kullanımını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mobilya endüstrisi, teşvik, yatırım teşvik belgesi

Analysis of Investment Incentives Used by Turkey’s Furniture Industry

Abstract

In this study, “Furniture Production”, Office Furniture Manufacturing” and “Furniture and Wainscoting” sub-sectors were analyzed in the context of investment incentive certificates allocated for Forest Products term of 1980-2005. Investment Incentive Certificates distributed between these sub-sectors were investigated regarding employment, fixed investment, exchange quantity and regions.

In Turkey, the most of investment incentive certificates on Forest Products Industry were given in Furniture Industry sub-sector. While Blacksea is the first region that benefited from intensive investments pertinent to Forest Products Industry, Central Anatolia is the first region that benefited from investment

incentives regarding to Furniture Industry. Moreover, it is determined that economical crises have negative effects on using investment incentives.

Keywords: Furniture industry, incentive, investment incentive certificate

1. Giriş

Daha yüksek refah düzeylerine ulaşmak amacıyla, kaynakların belirlenen stratejiler doğrultusunda kârlı alanlara kanalize edilmelerini sağlamak için kullanılan politika araçlarından biri de teşviklerdir. Doğru hazırlanan bir teşvik programından kaynakları kârlı yatırım alanlarına yönlendirmesi beklenir. Teşvikler, yatırım ve iş yapmanın maliyetini azaltarak yatırımların sektörünün, zamanlamasının, yerinin (ülke-bölge) ve büyüklüğünün belirlenmesinde rol oynar (Duran, 2003). Bununla birlikte, teşvikler sayesinde teknolojinin de belirlendiğini söylemek mümkündür.

Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nce (TUGM) verilen Yatırım Teşvik Belgeleri (YTB) beş kategoride sınıflandırılmıştır. Bunlar; Tarım (Bitkisel Üretim, Hayvancılık, Su Ürünleri), Madencilik (İstihrac, İşleme, İstihrac-İşleme, Zenginleştirme), İmalat (Gıda-İçki, Dokuma ve Giyim, Orman Ürünleri, Kâğıt, Deri ve Kösele, Lastik, Kimya...), Enerji ve Hizmetlerden (Turizm, Ulaştırma, Ticaret, Eğitim, Sağlık) oluşmaktadır. Bu ana kategorilerin altında çok sayıda sektör ve bu sektörlerin altında da alt sektörler yer almaktadır. Bu durum, orman ürünleri alanında, İmalat / Orman Ürünleri / Mobilya Üretimi, Büro Mobilyası İmalatı, Mobilya ve Lambri sektörel dizilimi dikkate alındığında daha iyi anlaşılmaktadır.

Türkiye Mobilya Endüstrisi, Orman Ürünleri Endüstrisi (OÜE) içerisinde; gerek diğer endüstri dallarının ürünlerini girdi olarak kullanması, örneğin kereste, yonga levha, kaplama... gibi ve gerekse ülke ekonomisine kazandırdığı önemli düzeydeki katma değer etkisi ile göreceli olarak daha büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca mobilya sektörünün dinamik ve gelişen yapısı diğer orman ürünleri sektörlerine örnek olacak ve bunların gelişmesine kaynak oluşturacak bir işleve sahiptir. Ancak Türkiye Mobilya Endüstrisi önemli düzeyde bir endüstriyel gelişme potansiyeline sahip olmasına karşın, bugün olması gerekli gelişmişlik düzeyinde değildir (Kurtuluş ve Koç, 1995). Bu nedenle, uluslararası pazarda sektörün rekabet edebilmesi için bazı dinamiklerin harekete geçirilmesi gereklidir. Bunun için gerekli araçlardan biri de teşviklerdir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Yatırım

Genel anlamda yatırım, bir dönem içinde üretilen ya da ithal edilen mallardan tüketilmeyerek ya da ihraç edilmeyerek gelecek döneme aktarılan kısım olarak tanımlanabilir. Diğer bir deyişle, yatırım; ekonomide mevcut olan sermaye stokunun,

yani mal ve hizmet üretiminde kullanılan üretim tesislerinin, belli bir dönemde korunması ve artırılması için kullanılan kaynaklar ve stoklardaki değişimlerdir (Ayanoglu ve ark., 1996).

Yatırım kavramının birbirinden farklı çok sayıda tanımı bulunmaktadır. Diğer yandan, yatırımın tanımı bakış açısına göre de farklılıklar göstermektedir. Makro açıdan, yatırımcı kuruluşlar açısından (özel ve kamu), kişiler açısından tanımlamak mümkündür. Yatırım teşvikleri bağlamında söz konusu olan makroekonomik bakış açıdır. Geray'a göre (1998), makroekonomik analizlerde mali yatırımlar dikkate alınmamaktadır. Çünkü bu varlıkların alımı mikroekonomik birimler için yatırım olarak kabul edilebilir. Ancak makroekonomik açıdan reel yatırımlar önem kazanmaktadır. O nedenle asıl olarak yeni kapital malları alımıyla ve yönlenen varlıklarla yatırım kavramını sınırlamak gerekmektedir. Reel yatırımlar ise üç şekilde ortaya çıkmaktadır: a) Mevcut makine ve donanımlara ekler ve yenilemeler, b) Bina, liman, baraj yol, konutlara... ekler ve yenilemeler, c) Hammadde, yarı mamul, mamul stoklarına ekler.

HM tarafından verilegelen YTB'nin mahiyetlerine bakıldığında bunların komple yeni yatırım, tevsi, tamamlama, yenileme, kalite düzeltme, darboğaz giderme, modernizasyon, entegrasyon, nakil, finansal kiralama, devir, restorasyon, araştırma-geliştirme, çevre koruma, yap-işlet-devret, altyapı ve ürün çeşitlendirme bağlamında düzenlendiği görülmektedir. Orman ürünleri sektörü için son 6 yılda özellikle komple yeni yatırım, tevsi ve finansal kiralama konularında yoğunlaşma görülmektedir.

2.2. Teşvik

Teşvik kavramı, kullanılış amacına göre farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Pratikte, teşvik kavramı yerine sübvansiyon, iktisadi gayeli mali yardım, üreticiye yapılan transfer harcamaları, primler, destekler, uygun koşullu krediler gibi diğer bazı kavramlar da kullanılabilir. Bu kavramların her biri kullanılış amacına göre aynı anlama gelebileceği gibi farklı anlamları da içermesi mümkündür. Uluslararası anlaşmalarda (DTÖ, AB vb.) karşılaşılan kavramlar ise, genelde sübvansiyon ve devlet yardımlarıdır (Duran, 2003).

Ekonomi literatüründe teşvik kavramı, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve daha hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve/veya gayri maddi destek, yardım ve özendirme olarak tanımlanır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere, teşvikler kaynakları, ülke ekonomisi açısından daha yararlı kabul edilen alanlara yönlendirirler. Burada üzerinde durulması gereken husus, teşvikler ile varılması öngörülen hedefler ve bunlara ulaşmanın karşılığında katlanılması gereken maliyetlerin düzeyidir. Devletler, teşvikler ile halkın gönenç düzeyinin artırılmasını hedeflemektedir (Serdengeçti, 2001; Çiloğlu, 2003; Duran, 2003).

Teşvikler devlet tarafından yatırımlar yoluyla kalkınma ve gönenci sağlamak amacıyla verilen destek araçlarıdır. Teşvikler, bir yandan devlet harcamalarının artışı, gelirlerinin azalması gibi sonuçlara neden olurken, diğer yandan firmalara "fayda" sağlamakta ve çift yönlü değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bununla birlikte, teşvikler devlete yatırımın niteliğini, niceliğini, yerini, sektörünü, teknolojisini ve zamanını

düzenleme olanağı vermektedir. Bir başka deyişle, dolaylı biçimde teşvikler piyasayı düzenleme aracı olarak ta işlev görmektedir.

3. Türkiye’de Teşvik Sistemi

3.1. Genel hatlarıyla teşvik sistemi

“Yatırım ve yatırım teşvik faaliyetlerini düzenlemek, uygulamak, uygulamanın izlenmesi ve geliştirilmesine ilişkin esasların tespit edilmesi...”ni amaçlayan Hazine Müsteşarlığı (HM) ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 4059 sayılı Kanun uyarınca TUGM “Kalkınma planları ve yıllık programlardaki ilke, hedef ve politikalar yönünden yatırımların ve döviz kazandırıcı hizmetlerin, ihracat ve ithalat politikalarının hedefleri de gözetilerek desteklenmesi ve yönlendirilmesi konularında teşvik tedbirleri hazırlamak, uygulamak, uygulamayı takip etmek ve değerlendirerek gerekli tedbirleri almak”la görevlendirilmiş bulunmaktadır. Hazine Müsteşarlığınca yabancı sermayeli yatırımların desteklenmesinde Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü ve yerli yatırımların desteklenmesinde ise TUGM’nce işlemler yürütülmektedir (DPT, 2004). İhracat teşvikleri ise Dış Ticaret Müsteşarlığının sorumluluğundadır.

YTB, yatırımların devlet tarafından desteklenmesi sırasında düzenlenen belgelerdir. Yaptığı yatırımların içeriği ilgili mevzuata uygun olan her yatırımcının bu belgeyi alması mümkündür. 16.10.2006 tarih ve Resmi Gazete’de yayımlanan 2006/1921 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yatırımlarda devlet yardımları yeniden düzenlenmiştir. Değişiklikle, eskiden kredi tahsisi olarak yapılan düzenleme “Faiz Desteği” halini almıştır. Yatırım indirimi ise kapsamdan çıkarılmıştır. Sonuç olarak destek unsurları: a) Gümrük Vergisi Muafiyeti b) Katmadeğer Vergisi İstisnası, c) Faiz Desteği olarak belirlenmiştir. Görülmektedir ki, yatırım teşvikleri bugünkü niteliğiyle daha ziyade vergi istisnaları boyutundadır.

3.2. Teşviklerin işlevleri

Yatırımlarda devlet yardımları destek programının amacı; “bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücünü artırmak için Kalkınma Programları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler ile Avrupa Birliği normları ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak tasarrufları, katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanan yatırımlara yönlendirmek suretiyle, yatırımların desteklenmesi” olarak belirlenmiştir. Destek programlarının kaynağı ve miktarı genel bütçeden ayrılan “Yatırımları Teşvik Hizmetleri Ödeneği” dir (DPT, 2004).

Kamunun piyasaya müdahalesinin en önemli araçlardan biri olan teşviklerin bölgelerarası gelişmişlik farkının azaltılmasında etkin bir kamu politikası olup olmadığı, sektörlerin içsel dinamiklerini harekete geçirip geçirmediği ve rekabet gücünü artırıp artırmadığı büyük önem arz etmektedir. Bununla birlikte, teşviklerin ulusal sanayinin oluşturulmasında, korunmasında ve rekabete hazırlanmasında destekleyici ve yönlendirici görevler üstlendiği bilinmektedir. Teşvikler, sektörlerin ülkelerin kalkınma

stratejilerine uyumlu olabilmelerinde önemli rol oynamaktadırlar. Özellikle ihracat hedefinin gerçekleştirilmesinde en etkili araçlardan biri olarak görülmektedir. Her ne kadar teşvikler tartışılmaya devam eden bir konu olsa da, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere ülkelerin vazgeçemediği bir politikadır.

Ancak, teşviklerin devletin kaynaklarını zayıflattığı, bununda tekrar halka maliyet olarak döneceği de belirtilen hususlar arasındadır. Teşvikleri tamamen zararlı olmamakla birlikte tehlikeli bulanların da var olduğu bilinmektedir. Temel dayanak serbest piyasa mekanizmasında müdahaleye yer olmadığı ve özellikle gelişmekte olan ülkelerde, Türkiye gibi, bu aracın doğru bir şekilde kullanılamayacağı endişesidir. Diğer yandan, teşviklerin hangi sektörlere ve yörelere verileceği büyük önem taşımaktadır. Sektör ve bölge önceliklerinin tespiti bu bağlamda doğru yapılmalıdır. Bu da teşvik sisteminin seçici olması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

4. Materyal ve Metot

Çalışmada verilen değerler HMTUGM kayıtlarından türetilmiştir. Yatırım teşvik belgesinde finansman tablosu; (a)sabit yatırım, (b)gümrük vergisi, (c)işletme sermayesi ve bunların toplamından oluşan (d)toplam yatırım kalemlerinden oluşturulmaktadır. Ancak “b” ve “c” kalemleri kullanılmamaktadır. Bu nedenle de sabit yatırım ve toplam yatırım eşitlenmiştir. Sabit Yatırım Tutarı; etüd proje giderleri, arazi düzenlemesi, bina inşaat giderleri, ana fabrika makina teçhizat giderleri, yardımcı işletmeler makina ve teçhizat giderleri, ithalat ve gümrükleme giderleri, montaj giderleri, taşıt araçları, işletmeye alma giderleri, genel giderler ve gümrük vergi resim ve harçlarını kapsamaktadır. Çalışmada verilen parasal değerler sabit sermaye değerleridir ve DPT’nin “Kamu Sabit Sermaye Yatırım Deflatörü” kullanılarak 2006 yılına taşınmıştır.

5. Bulgular

5.1. OÜE’de düzenlenen YTB

Tablo 1’de de görüleceği gibi HM tarafından OÜE alanında verilen YTB’ye bakıldığında birçok alt sektör karşımıza çıkmaktadır. Bu alt sektörlerden, Mobilya üretimi; Standart ahşap yapı elemanları; Yonga levha, lif levha, lamine levha üretimi, MDF; Tomruk işleme; kereste ve doğrama; Parke üretimi öne çıkanlar olarak görülmektedir. Bu alt sektörlerin toplam teşvikler içindeki yerine bakıldığında ilk sırada “Mobilya Üretimi” yer almaktadır. Mobilya üretimi için 442 adet YTB verilmiştir. Bu sayı, toplam verilen YTB’nin % 31’ini teşkil etmektedir. İkinci sırada ise “Standart Ahşap Yapı Elemanları” için verilen YTB söz konusudur. Bu alt sektör için toplam 145 adet YTB verilmiştir ve % 11 oranındadır.

Üçüncü sırada ise “Yonga levha, lif levha, lamine levha üretimi, MDF” alt sektörü yer almaktadır. Bu alanda toplam 133 adet YTB verilmiştir ve % 10’a karşılık gelmektedir.

Bu makalenin konusunu oluşturan ve mobilya ile ilgili alt sektörler için düzenlenen YTB sayısı toplamı 466'dır. Bu sektördeki tüm belgelerin % 36'sını temsil etmektedir.

Tablo 1. OÜE'de düzenlenen YTB'nin alt sektörler göre dağılımı (TUGM, 2006)

Alt Sektör Adı	Adet
Kaplama üretimi	85
Parke üretimi	105
Mobilya üretimi	442
Standart ahşap yapı elemanları	145
Yonga levha, lif levha, lamine levha üretimi, MDF	133
Kontrplak üretimi	28
Ahşap, metal ve plastik mobilya yan sanayi ürünleri	19
Ambalaj sandığı, ambalajlık ahşap panel, palet ve kalıplık Kontrplak	29
Kontrplak ve parke	8
Kaplama, mobilya ve standart ahşap yapı elemanları	50
Kontrtabla ve standart ahşap yapı elemanları	3
Tomruk işleme: kereste ve doğrama	107
Parke ve standart ahşap yapı elemanları, lambri	51
Orman ürünleri sanayinde atık su arıtma tesisi	4
Kaplama ve Kontrplak	11
Büro mobilyası imalatı	22
Kontrtabla üretimi	3
Parke ve dipçik üretimi	3
Tomruk işleme: parke üretimi	3
Folya kaplamalı ahşap levha imalatı	4
Mobilya ve lambiri	2
Yonga levha, lif levha, lamine levha üretimi, LDF	4
Kereste, parke, kaplama	12
Yonga levha, lif levha, lamine levha üretimi	29
Yonga levha, melamin kaplama ve emprenyeme	4
Sedir ağacından tablet üretimi	1
Kablo sevk makarası	1
Artkovani üretimi	1
Keresteden Halı Tezgâhı	1
Taşıt araçlarının ahşap iç kaplamaları ve aksesuarları	1
Ahşap ayakkabı kalıbrı üretimi	1

Verilen teşviklerin bölgelere göre dağılımına bakıldığında Karadeniz Bölgesi %32, Marmara Bölgesi %23, İç Anadolu Bölgesi %22, Ege Bölgesi % 8, Akdeniz Bölgesi %8, Doğu Anadolu %4 ve Güneydoğu Anadolu %3 oranında pay almışlardır.

Tablo 2. 1980-2005 yılları arasında OÜE'de YTB'nin bölgesel dağılımı (TUGM, 2006)

Bölgesi	Adet	%
Marmara	298	23
İç Anadolu	283	22
Ege	108	8
Akdeniz	114	9
Karadeniz	415	32
Doğu Anadolu	54	4
G.D. Anadolu	39	3
Muhtelif Bölge	1	0.00

5.2. Mobilya üretimi alt sektöründe düzenlenen YTB

Tablo 3'den de görüleceği üzere, Mobilya Üretimi konusunda 1980-2005 arasında toplam 442 adet sabit yatırım projesi YTB'ye bağlanmıştır.

Bu rakam aynı dönemde OÜE konusunda başlangıçta listelenen alt sektörler için düzenlenen toplam 1312 YTB'nin % 31'ini ifade etmektedir. 1982 yılında, tüm sektöre verilen teşvik sayısı 9 iken, Mobilya Üretimi detay sektöründe YTB'nin düzenlenmediği görülmektedir.

Düzenlenen YTB'nin yaşanan ekonomik krizlerle olan ilişkisine bakmak ta faydalı olacaktır. Bu bağlamda, 1991 Körfez Savaşı'nın ardından yaşanan kriz, 1994 Nisan krizi ve 1998 yılında başlayıp 2002'de sona ermiş görünen ve 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerini içeren dönemler karşımıza çıkmaktadır. Tablo 3 incelendiğinde, 1991 yılındaki kriz yılında ve ardından 1992 yılında düzenlenen YTB'nin adet; sabit yatırım tutarı ve istihdam değişimi açısından eksilere düştüğü görülmektedir. 1994 yılı da bu açıdan olumsuzlukla sonuçlanmıştır. Aynı şekilde 2000 yılı sonundaki Kasım ve 2001 krizleri de yatırım ortamını olumsuz etkileyen dönemler olarak görülmektedir.

Tablo 3. Mobilya üretimi alt sektöründe yıllara göre düzenlenen (TUGM, 2006) YTB (2006=1,00)

Yıl	Belge		Sabit Yatırım		Döviz Tahsisi (Bin \$)	İstihdam	
	Adet	Değişim	(YTL)	Değişim		Adet	Değişim
1980	1	%	4.675.037	%	1.000	58	%
1981	3	200	20.422.579	337	2.665	232	300
1983	3	0	15.505.718	-24	1.304	316	36,2
1984	1	-66,7	6.195.569	-60	620	180	-43
1985	4	300	5.524.646	-11	319	92	-48,9
1986	6	50	21.814.882	295	1.969	422	358,7
1987	7	16,7	35.321.054	62	908	661	56,6
1988	10	42,9	50.708.487	44	4.894	686	3,8
1989	14	40	52.123.418	3	1.972	761	10,9
1990	20	42,9	62.068.792	19	7.090	918	20,6
1991	15	-25	29.268.120	-53	3.305	759	-17,3
1992	3	-80	10.660.072	-64	1.137	82	-89,2
1993	14	366,7	281.927.089	2545	14.146	689	740,2
1994	7	-50	31.430.171	-89	2.882	100	-85,5
1995	19	171,4	105.116.430	234	18.748	1.071	971
1996	27	42,1	214.540.591	104	30.111	2.507	134,1
1997	45	66,7	423.660.334	97	49.072	2.770	10,5
1998	46	2,2	245.170.144	-42	50.427	3.312	19,6
1999	30	-34,8	176.672.687	-28	22.316	4.119	24,4
2000	33	10	92.648.712	-48	15.574	2.233	-45,8
2001	15	-54,5	48.868.368	-47	12.296	494	-77,9
2002	7	-53,3	17.777.397	-64	6.770	168	-66
2003	26	271,4	120.034.482	575	45.981	2.953	1657,7
2004	50	92,3	215.709.602	80	65.382	3.748	26,9
2005	36	-28	81.994.374	-62	22.633	1946	-48,1

Tablo 4. Mobilya sektöründe düzenlenen YTB'nin bölgesel dağılımı (TUGM, 2006)

Bölgesi	Adet	%
Marmara	108	24
İç Anadolu	158	36
Ege	44	10
Akdeniz	23	5
Karadeniz	70	16
Doğu Anadolu	20	5
G.D. Anadolu	19	4
Toplam	442	100

1980-2005 dönemini kapsayan son 26 yıllık döneme ilişkin veriler esas alınarak düzenlenen YTB'nin coğrafi bölgeler itibariyle sayısal dağılımı Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre, İç Anadolu bölgesi (% 36) ilk sırayı, Marmara Bölgesi (% 24) ikinci sırayı ve Karadeniz Bölgesi (% 16) ise üçüncü sırayı almıştır. Bu üç bölgenin payı ise toplamda % 76'dır. En düşük pay % 4 ile Güney Doğu Anadolu Bölgesi'ne aittir.

Bölgeler itibariyle dağılıma bakıldığında genel bir eğilimden söz etmek mümkündür. İç Anadolu Bölgesi bu konuda ön plana çıkmaktadır. Özellikle sektör için bölgeye verilen toplam belge sayısının % 72'si 1997-2005 yılları arasında düzenlenmiştir. İç Anadolu Bölgesi, OÜE kapsamındaki tüm YTB'nin dağılımı itibariyle üçüncü sırada (Karadeniz ve Marmara Bölgelerinin ardından) yer almaktayken, Mobilya Üretimi alt sektöründe ilk sırada yer almaktadır. Gelişmiş sanayi şehirlerinin yer aldığı Marmara Bölgesi ise hem genel OÜE hem de mobilya üretimi konusunda ikinci sıradadır. Bölgenin mobilya üretimi alt sektörü için aldığı toplam belgelerin % 69'u, 1997 yılından sonra kullanılmıştır. Karadeniz Bölgesi OÜE konusunda, yani toplamda, birinci sıradayken mobilya üretiminde üçüncü sırada yer almaktadır.

Düzenlenen YTB'nin coğrafi bölgeler itibariyle tutarları açısından dağılımı Tablo 5'te görülmektedir. Buna göre; düzenlenen YTB sayısı bakımından (% 36) ile ilk sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi, toplam tutarın % 13'ünü almıştır. Marmara Bölgesi düzenlenen YTB sayısı bakımından % 24 ile ikinci sıradayken, parasal olarak % 40 ile birinci sırada yer almıştır. Karadeniz Bölgesi ise, düzenlenen YTB açısından % 16 ve toplam sabit yatırım tutarının % 22'sini alarak ikinci sırada görülmektedir.

Tablo 5. Bölgelere göre düzenlenen YTB'nin parasal değerleri (TUGM, 2006) (2006=1,00)

BÖLGESİ	Belge Sayısı (Adet)	Sabit Yatırım		Döviz Tahsisi		İstihdam	
		(YTL)	%	(Bin \$)	%	(Kişi)	%
Marmara	108	554.076.223	40	92968	0,24	7990	0,26
İç Anadolu	158	180.341.847	13	205680	0,54	13755	0,44
Karadeniz	70	307.018.149	22	37254	0,10	3575	0,12
Ege	44	153.079.274	11	24283	0,06	2834	0,09
Akdeniz	23	78.144.135	6	12932	0,03	1023	0,03
G.D.Anadolu	19	73.136.778	5	9010	0,02	836	0,03
Doğu Anadolu	20	24.042.349	2	1394	0,004	1182	0,04
Toplam	442	1.369.838.755		383521		31195	

5. 3. Büro Mobilyası alt sektöründe düzenlenen YTB

Büro Mobilyası alt sektöründe düzenlenen YTB'nin sayısı fazla değildir. Tablo 6'dan görüldüğü üzere değişik yıllara ait toplam 22 adet YTB düzenlenmiştir. Bu sayı, "mobilya üretimi" alt sektörüne göre oldukça düşüktür.

Tablo 6. Büro Mobilyası alt sektöründe düzenlenen (TUGM, 2006) YTB (2006=1,00)

Yıl	YTB (Adet)	Sabit Yatırım (YTL)	Döviz Tahsisi (Bin \$)	İstihdam (Kişi)
1987	1	304.950	82	35
1993	3	52.735.679	1.764	147
1994	2	716.935	310	7
1995	3	2.394.473	673	70
1996	6	51.467.344	3.090	157
1997	1	23.332.957	1.555	48
1998	1	2.367.096	231	40
1999	2	4.402.518	305	99
2004	1	2.676.914	252	30
2005	2	8.492.215	1.290	107
Toplam	22	148.891.081	9.552	740

Aynı şekilde toplam yatırım tutarları açısından da düzenli bir artış söz konusu değildir. 1993, 1996 ve 1997 yılında diğer yıllara göre düzenlenen YTB sayısında belirgin bir yükseliş göze çarpmaktadır. Diğer yandan, bu alt sektörde her yıl yatırım teşvik belgesinin düzenlenmediği görülmektedir.

5.4. Büro mobilyası alt sektöründe düzenlenen YTB bölgesel dağılımı

Büro Mobilyası konusunda düzenlenen YTB coğrafi bölgelere göre dağılımına bakıldığında; Ege, Karadeniz ve Doğu Anadolu'nun bu alt sektörde hiç teşvik almadığı görülmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Akdeniz bölgesi ise sadece birer YTB ile sınırlı kalmıştır.

Tablo 7. Büro Mobilyası alt sektöründe YTB'nin bölgelere göre dağılımı (TUGM, 2006)

Bölgesi	Adet	%
Marmara	6	27
İç Anadolu	14	63
Ege	-	-
Akdeniz	1	5
Karadeniz	-	-
Doğu Anadolu	-	-
G.D. Anadolu	1	5
Toplam	22	

Tablo 7'den de görüldüğü üzere, İç Anadolu Bölgesi bu alt sektör için de % 63 ile ilk sırada yer alırken (14) onu yine % 27 ile Marmara Bölgesi (6) takip etmiştir. Bu alt sektörde düzenlenen YTB'nin yıllara göre dalgalanma gösterdiği açıktır. Hem düzenlenen belge sayısı, hem de yararlanan bölgelerin çeşitliliği açısından azdır.

5. 5. Mobilya ve Lambri alt sektöründe düzenlenen YTB

Mobilya ve Lambri alt sektöründe düzenlenen YTB'nin yok denecek kadar az olduğu görülmektedir. İki adet belgeden biri Marmara Bölgesi diğeri ise Ege Bölgesi için düzenlenmiştir.

Tablo 8. Mobilya ve Lambri alt sektöründe düzenlenen YTB (TUGM, 2006) (2006=1,00)

Yıl	Adet	Bölgesi	Sabit Yatırım (YTL)	Döviz Tahsisi (Bin \$)	İstihdam (Kişi)
1998	1	Marmara	6.401.289	2.062	100
2004	1	Ege	3.083.902	1.033	176
Toplam	2		9.485.191	3.095	276

Bu alanda yatırım teşvik belgesi yıllar itibariyle de süreklilik göstermemektedir.

6. Tartışma

YTB'nin analizi ile çalışmalarda sabit yatırım projelerinin parasal değerlerinin nasıl kullanılacağına ilişkin bazı darboğazlar bulunmaktadır. Türkiye'de teşvik sisteminde verilerin işlenmesi ve daha sonrasında bunların sonuçlarının izlenmesi hususlarında yeterli bir organizasyon söz konusu değildir. Parasal değerler cari yıl değerleriyle verildiğinde kabul görmeyebilmektedir. Diğer taraftan, sabit yatırımı oluşturan kalemlerden birinde meydana gelen değişiklik sonucu firmalar revize işlemi talebinde bulunmaktadır. Bu nedenle, veri tabanında YTB'nin düzenlendiği ilk tarihteki rakamlar revize işlemi sonucu değişmektedir (artmakta ya da azalabilmekte). Bu değişim sonucu veri tabanında belgenin düzenlendiği tarihteki rakamlar sistemde muhafaza edilememektedir. Teşvik belgesinde kayıtlı olan değerler nihai değerler olmayıp, yatırımın her aşamasında belgelenen bilgilere istinaden yapılacak değerlendirme sonucunda teşvik belgesini düzenleyen birim tarafından değişiklik yapılabilir.

Bu bağlamda, rakamların reel değerlere dönüştürme çabaları sorgulanabilir. Ancak bir fikir elde edebilmek amacıyla bu çalışmada DPT tarafından oluşturulan Kamu Sabit Sermaye Yatırım Deflâtörü kullanılmıştır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde genellikle cari fiyatlar verilmektedir. Bu bağlamda, YTB'nin maliyetini ölçmek ve etkinliğini belirleyebilmek amacıyla bir organizasyona ihtiyaç duyulmaktadır.

7. Sonuç

OÜE'ndeki alt sektörler göre dağılım YTB dağılımı incelendiğinde Birinci İmalat Sanayi dallarından elde edilen (Kereste, Levha) mamul ve yarı mamul ürünleri hammadde olarak kullanan ikincil imalat sanayi kollarının (Mobilya, Parke) ön plana

çıktığı görülmektedir. Bu durum katma değer yaratma anlamında olumlu olarak değerlendirilebilir.

Mobilya alt sektörü orman ürünleri endüstrisinde en çok YTB kullanan sektördür. Son 20 yılda toplam düzenlenen YTB'nin % 36'sı bu sektördeki alt sektörlerde kullanılmıştır.

Bu alanda kullanılan YTB'lerin coğrafi dağılımında İç Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi ve Karadeniz Bölgesi, sırasıyla, ilk üç sırayı paylaşmaktadır. Kullanılan YTB'nin % 76'sı bu üç bölge için düzenlenmiştir. İç Anadolu Bölgesi OÜE genelinde YTB'nden yararlanma açısından Karadeniz ve Marmara bölgelerinden sonra gelirken, mobilya alt sektöründe öne çıkmaktadır. Karadeniz Bölgesi OÜE genelinde birinci sıradayken, mobilya alt sektöründe üçüncü sıradadır. OÜE genelinde de sözü geçen üç bölge yatırım teşviklerinin % 77'sini kullanmışlardır.

"Büro Mobilyası" ile "Mobilya ve Lambri" alt sektörlerinde YTB kullanım durumu daha azdır. İç Anadolu Bölgesi "Büro Mobilyası" alanında da ilk sırada yer almaktadır.

Ülkede yaşanan ekonomik krizlerin yatırım ortamını olumsuz etkilediği mobilya sektörü için de gözlenmiştir. Bu dönemlerde YTB sabit yatırım tutarı, adet ve istihdam açısından azalma göstermiştir. 1991'de yaşanan kriz, 1994 Nisan krizi ve 1998 yılında başlayan, 2000 Kasım ve 2001 Şubat krizlerini içeren dönemlerde karşılaşılan krizler yatırım ortamını olumsuz etkileyen dönemler olarak görülmektedir.

Kaynaklar

- ATO, 2000. Türkiye'de uygulanan teşvik politikaları. ATO Yayın No:14. Ankara. <http://www.atonet.org.tr/turkce/index12.html> (Ziyaret Tarihi: 27-06-2006)
- Ayanoğlu, K., M.C.Düzyol, N. İltter ve C. Yılmaz, 1996. Kamu Yatırım Projelerinin Planlanması ve Analizi, DPT. Ankara.
- Çiloğlu, İ., 2003. Türk sanayinin gelişimi ve teşvikler. *Hazine Dergisi*, Cumhuriyetin 80. yılı özel sayısı. Hazine Müsteşarlığı Matbaası. s.125-140.
- DPT, 2004. Devlet Yardımlarını Değerlendirme ÖİK Raporu. İktisadi Sektörler Koordinasyon Genel Müdürlüğü. Yayın No:2681. ISBN 975-19-3571-7.
- Duran, M., 2002. Türkiye'de yatırımlara sağlanan teşvikler ve etkinliği. T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, http://www.hazine.gov.tr/arastirma_inceleme.htm (Ziyaret Tarihi:27/06/2006)
- Duran, M., 2003. "Teşvik politikaları ve doğrudan sermaye yatırımları" T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırma ve İnceleme Dizisi 33. Ankara.
- Geray, 1998. Ekonomi. ISBN 975-404-369-8. İstanbul.
- HM, 2006. Yatırım Teşvik İstatistikleri. http://www.hazine.gov.tr/stat/yatirimtesvik_ist.htm
- Kurtoğlu, A. ve H. Koç, 1995. Avrupa Topluluğu ile Gümrük Birliği sürecinde Türkiye mobilya sanayi. *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, Seri A. 45 (2): 51-62.
- Serdengeçti, T., 2001. 2001 Yılı Kobi ve Genel Teşvik Yatırım Mevzuatı ve Uygulamaları. Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü, 100 sayfa.